

קהילת קדושי ישראל

דברי תורה

לפרשת בלק – תשע"א

קרית גת

הפרדס 43

פרשת בלק - תסתכלי בקנקן וגם במה שיש בו

התורה מספרת לנו שבלעם היה קוסם גדול, קוסם בין לאומי של כל הגויים, מכשף ויודע כוח עליון. יתר על כן, חז"ל מעמידים את בלעם בדרגת הנבואה של משה "ולא קם נביא עוד בישראל כמשה - בישראל לא קם, אבל באומות העולם קם. ואיזה זה? בלעם בן בעור", יתר על כן, יש זמנים שבלעם עולה על נבואתו של משה. "אלא שהפרש יש בין נבואתו של משה לנבואתו של בלעם בן בעור; משה לא היה יודע מי מדבר עמו ובלעם היה יודע מי מדבר עמו... משה לא היה יודע מתי מדבר עמו עד שנדבר עמו, ובלעם היה יודע אימתי מדבר עמו..." מכל מקום, דומה שבלעם ניחן בכוח שכנוע עצום. בכוחו בלעם היה מצליח להפוך זבל לאוצר ואוצר לזבל. בכוחו הפדגוגי והרטורי, השובה לבבות, ידע לסחוף אחריו אינטלקטואליים ואנשי מעשה רבים. בלעם הצליח, בדרכים שונות, להפנט את כולם. השפעתו הייתה כה גדולה שאף עם שעמד בהר סיני עם ישראל נילכד בקסמיו.

אז... מיהו אתו בלעם אשר גרם תקלה גדולה לישראל? ומהי המשמעות הסמלית שהוא נהרג על ידי ישראל?

אגב, יש לשים לב שלמילה בגד יש צליל למילה בגידה וכן הלאה גם המילה מעיל באה מהמילה - מעילה, וכמו כן עשויה להזכיר לנו המילה לבוש את הבושה, כאמור הפרטים בעולם הינם ניטראליים לכל ערך ולכל משמעות. הלבוש הוא סתם לבוש והשאלה היא מה עומד מאחורי הלבוש. התורה מספרת שלראשונה נזקקו בני האדם ללבושים רק לאחר שחטאו. עד כמה אנו יכולים להתחפש ולהשקיע את מיטב הכוחות בניסיון להסתיר צדדים חלשים או לא נעימים באישיותנו? אם נחזור לבלעם, לפחות כפי שמנסים לתאר אותו חז"ל, מחד גיסא, כלפי חוץ, היה נראה בלעם כצדיק וחסיד, נביא גדול שאין כמוהו. מאידך גיסא הדרש מעמיק אל תוך המציאות, אל תוך נפשו של בלעם, ומגלה שמתחת לצדקותו החיצונית, יש "עין רעה, רוח גבוהה ונפש רחבה". אז... מי אתה בלעם, אתה אור או עור? אישיותך מטעה את כולם! מי אתה בלעם! מי אני? מי אנחנו? על מי אנו עובדים? ומיהו אשר מנסה לעבוד עלינו? מה קיים ומה לא קיים מה בין ריאלי לאוטופי?

אם נחזור לבלעם, דומה שהעולם המערבי, כבלעם בזמנו, מעמיד לפני האדם המודרני, אתגרים עצומים. העולם המודרני מלא קסמים, המעצים את השאיפות לאידיאליזציה על חשבון הריאליזציה וההפך. נכון יותר לומר מעמיד את האדם במבחן המציאות. נדמה לי, שהאדם המודרני נוהג לבחור לא בדרך האמצע, האינטגרטיבית. ברם, הוא בוחר בשמרנות או במתירנות, בפתיחות יתר או בסגירות יתר, באסטטיקה או באתיקה. לאמור, השאיפה אינה בדרך מאוזנת, אינטגרטיבית. להסתכל בקנקן, אבל גם לבחון היטב את תוכו.

לסכום, תפקידו של בלעם הוא לעורר שאלות הללו. "כי לא נחש בַּיְעָקֹב וְלֹא קָסָם בְּיִשְׂרָאֵל". אומרת לנו הפרשה אפשר וניתן להבין כי משמעות המילה "נחש" שבפסוק הינה "קסם", מלשון "ניחוש". עם זאת, הפסוק מזכיר בצלילו "נחש" אחר לחלוטין, מסיפור גן העדן, האם אכן יש קשר בין הנחש הקדמוני לבין הנחש שבפרשתנו? למעשה, נדמה כי בלעם הרשע משמש בתפקיד הדומה במהותו לתפקיד הנחש בסיפור גן העדן- הפיתיון. העם ישראלי נפל בקסמו של בלעם. המסקנה אינה בריחה אלא התמודדות. עולם זה וכל מה שיש בו שייך לעולמו של הקב"ה. יש יופי, יש עולם מערבי, יש פנים ויש חוץ יש אתיקה ויש אסטטיקה יש קנקן ויש תוך, עלינו להצליח לחבר ביניהם. לא לברוח לשום צד. כל סטייה לכל צד יש בכוחה להוביל את האדם לאשליה ולהרבה צביעות. זה בהחלט אתגר עצום. עם ישראל בהורגו את בלעם, לפחות ברמה הסמלית, הוא מצליח לעמוד באתגר זה.

שבת שלום

שרון שלום
רב קהילת קדושי ישראל